

Odgojno-obrazovni angažman sestara uršulinki u Republici Hrvatskoj

Klarić, Nikolina

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:056233>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-23**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)



**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ
(Čakovec)**

NIKOLINA KLARIĆ

ZAVRŠNI RAD

**ODGOJNO-OBRAZOVNI
ANGAŽMAN SESTARA URŠULINKI U
REPUBLICI HRVATSKOJ**

Čakovec, prosinac 2019.

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ
Čakovec**

ZAVRŠNI RAD

Ime i prezime pristupnika: Nikolina Klarić

**TEMA ZAVRŠNOG RADA: ODGOJNO-OBRAZOVNI
ANGAŽMAN SESTARA URŠULINKI U REPUBLICI
HRVATSKOJ**

MENTOR: doc. dr. sc. Draženko Tomić

Čakovec, prosinac 2019.

SADRŽAJ

SADRŽAJ.....	1
Sažetak.....	2
Summery.....	3
UVOD.....	4
1. ANĐELA MERICI I URŠULINKE.....	5
1.1. <i>Pedagogija Anđele Merici kao temelj uršulinskog odgoja</i>	6
1.2. <i>Širenje Družbe svete Uršule</i>	8
1.3. <i>Dolazak uršulinki na hrvatsko tlo</i>	9
2. ODGOJNO – OBRAZOVNA DJELATNOST URŠULINKI OD 1707. DO DOMOVINSKOG RATA.....	11
2.1. <i>Varaždin</i>	11
2.1.1. <i>Konvikt (internat)</i>	11
2.1.2. <i>Zabavište (vrtić)</i>	12
2.1.3. <i>Škole i tečajevi</i>	12
2.2. <i>Zagreb</i>	14
2.3. <i>Slavonski Brod, Zenica i Rovinj</i>	16
3. ODGOJNO – OBRAZOVNA DJELATNOST URŠULINKI DANAS	17
3.1. <i>Dječji vrtić i katolička osnovan škola u Varaždinu</i>	17
3.2. <i>Dječji vrtić i angažman u Zagrebu</i>	20
3.3. <i>Odgojno-obrazovna djelatnost u Slavonskom Brodu, Zenici i Rovinju</i>	22
ZAKLJUČAK.....	24
LITERATURA.....	25
Izjava o samostalnoj izradi rada.....	26
Izjava o odobrenju za pohranu i objavu ocjenskog rada.....	27

SAŽETAK

Sestre uršulinke su od samih početaka svoje prisutnosti na hrvatskom govornom području bile aktivne na odgojnom polju rada. One su duhovne baštinice odgoja Anđele Merici i od 1535. godine na svim geografskim prostorima koriste njezine savjete, preporuke i odredbe. Uršulinke su u Varaždin došle 1703. iz Požuna (današnje Bratislave), na poziv grofice Magdalene Drašković. Gradnja prve škole počela je kupnjom zemljišta 1716. I tako je škola postala najvažnije odgojno djelovanje uršulinki u Varaždinu. Odgojno djelovanje odvijalo se kroz dva i pol stoljeća pod različitim političkim i socijalnim prilikama kroz neprestani hod i trajnu borbu da se odgovori potrebama vremena. Uršulinske su škole formirale čvrste značaje, ali i duše vrlo osjetljive za potrebe čovjeka i stručne na svojem području, a uz to su svoja iskustva obilno primjenjivale u odgoju djece. Sada nastavljaju djelovanje tamo gdje su prestale njihove susestre. Uršulinke se danas mogu susresti u dječjim vrtićima u Zagrebu i Varaždinu; u osnovnim i srednjim školama u Zagrebu, Varaždinu, Slavanskom Brodu i Rovinju; po župama na katehezama za mlade, na susretima za mlade po (nad)biskupijama gdje žive.

Ključne riječi: uršulinke, odgoj, škola

SUMMARY

Ursuline sisters were active in the educational field from the beginning of their presence in Croatian speaking area. They are spiritual heirs of Angela Merici and since 1535 they have been using her advices, recommendations and provisions in all geographical areas. The Ursulines came to Varaždin in 1703 from Pozun (today Bratislava), to an invitation of the countess Magdalena Draskovic. The construction of the first school began by the purchase of land in 1716. In this way the school became the most important educational activity of the Ursulines in Varaždin. Educational activity took place over two and a half centuries under different political, religious and social circumstances. It was interesting to follow their constant move and struggle to meet the needs of the time. Ursuline schools have formed firm women, but also souls very sensitive for the needs of their fellow men and professional in their field, who could apply their experiences to the upbringing of children. Nowadays Ursulines continue the same activity that was started by their sisters. You can meet Ursulines today in kindergartens in Zagreb and in Varaždin; in elementary and secondary schools in Zagreb, Varaždin, Slavonski Brod and in Rovinj; at parishes during the catechesis for young people, at meetings for young people in (arch)dioceses where they live.

Key words: ursuline, education, school

UVOD

Sestre Uršulinke Hrvatske provincije Rimske unije Reda svete Uršule po redovničkoj posveti pozvane su u krilu Crkve navješćivati Evanđelje čovjeku današnjice preko odgoja svojim životom, riječju i djelovanjem. Od svojih početaka sve do danas sestre uršulinke su svoje evangelizacijsko poslanje ostvarivale osobito kroz odgojnu aktivnost. Uršulinke u Hrvatskoj nastavljaju djelo svoje utemeljiteljice Anđele Merici koje je započelo u 16. st. Njezina se karizma prelijeva na sve njezine nasljednice u čitavoj povijesti i po svim kontinentima. Poput svoje utemeljiteljice i danas svaka se uršulinka snagom svoje karizme i vlastitog poslanja trudi nanovo služiti društvu putem odgoja. Ono što uršulinke treba pokretati je ljubav prema Bogu i prema samom čovjeku s kojim treba ophoditi ljubazno i humano. Zadatak nije nimalo lagan i sv. Anđela je toga svjesna i zato poručuje svojim nasljednicama: „...koliko morate moliti Boga da vas prosvijetli, vodi i pouči u onome što vam je činiti oko tog zadatka iz ljubavi prema njemu...“ (Merici, 1992, 38) Samo će u toj najdubljoj jezgri i najtišoj šutnji uršulinka otkrivati tko je i što joj je činiti iz ljubavi prema Bogu i čovjeku. Molitva je život duše, ona je i izvor uršulinskog apostolskog žara i, što će više tražiti i pronalaziti Boga u svemu i u svima, to će njen apostolat odgoja biti kvalitetniji, vjerniji i uspješniji; i što će ona više biti nastanjena Bogom, to će on biti djelotvorniji.

Radnju je podijeljena u tri dijela. U prvom dijelu, govoreći o povijesti Reda, dodiruju se teme kao što su utemeljiteljica i karizma te dolazak uršulinki u Hrvatsku. Drugi dio govori o odgojno-obrazovnom djelovanju kroz povijest do Domovinskog rata, dok posljednji, treći dio, donosi podatke o važnim mjestima katehizacije. Podijeljen je na manje cjeline i tako obuhvaća širenja uršulinki po Hrvatskoj, te njihov apostolski angažman.

1. ANDELA MERICI I URŠULINKE

Uršulinke su ženska redovnička zajednica koju je 25. studenoga 1535. godine u Italiji, u Bresciji, osnovala Anđela Merici. Anđela je rođena najvjerojatnije 1474. godine u Desenzanu, na obali Gardskog jezera u pobožnoj katoličkoj obitelji. Nadahnjivala se slušajući životopise svetaca i Bibliju. Upravo je u obitelji još kao djevojčica razvijala smisao za specifični kršćanski način života. S 15 godina ostala je bez oca, a zatim bez majke i sestre. Budući da nije mogla ostati sama u Desenzanu, Anđela se preselila kod ujaka u nešto veći grad Salo. Iako je bila pristalog izgleda, nije se htjela udati, nego je odlučila postati franjevačka trećoredica. Preminula je 27. siječnja 1540. godine u Bresciji. (Svalina, Đuran, 1979)

Vrijeme u kojem je živjela Anđela Merici je vrijeme humanizma i renesanse, vrijeme dramatičnog izlaženja iz srednjeg vijeka uz velika otkrića, vrijeme odbacivanja uhodanih putova. Na jednoj strani bilo je velikih umova kao što su Michelangelo i Kopernik, a na drugoj strani postojala je masa nepismenih, pogotovo žena. Svuda se osjećao pad moralnih vrijednosti koji je posebno pogađao djevojke. Vrijeme u kojem djeluje i Crkva proživljavana svoj način. Javlja se Martin Luther i drugi reformatori. (Svalina, Đuran, 1979)

Anđela, naprotiv, uzima put preporoda i ozdravljanja, shvativši da samo ispravan odgoj može biti protuteža općem vjerskom i društvenom relativizmu. I zato je 25. studenoga 1535. osnovala zajednicu koja će se posvetiti odgoju mladih djevojaka. Zajednici je dala naziv po svetoj Uršuli koja je bila tada vrlo poznata kod mladih. Velika sveučilišta, kao npr. Sorbona, Coimbra, Beč, uzimala su je za svoju zaštitnicu. Isprva su članice živjele u svojim obiteljima, a poslije će zajednica poprimiti oblik samostanskog života. Povjeren im je odgoj djevojčica i djevojaka u sirotištima kao i vjeronauk u „Školama kršćanskog nauka“. (Svalina, Đuran, 1979)

Utemeljiteljica Merici je uvidjela da je upravo žena ona o kojoj ovisi zdravlje obitelji i budućnost naroda. Napisala je tri djela duhovno–pedagoškog sadržaja koji se obično objavljuju kao jedna knjižica: *Pravilo. Spomeni. Ostavštine*. Čitajući te zapise otkriva se u njima i program odgoja koji ide ispred pedagogije onog vremena.

1.1. Pedagogija Anđele Merici kao temelj uršulinskog odgoja

Uršulinke posjeduju svoju odgojnu tradiciju koja se nadahnjuje na evanđeljima i na pedagoškim smjernicama utemeljiteljice Anđele Merici. To je kršćanski, katolički odgoj. On bi trebao biti i integralni jer obuhvaća duh i tijelo odgojenika.

Anđela u svojim spisima ne daje definiciju odgoja, ali je dala svojim nasljednicima srž, duh, cilj i svrhu pravoga odgoja: ljubiti majčinskim srcem, odgajati i obrazovati djevojčice i djevojke, da bi one kao buduće majke obnovile obitelji. Ona je zapravo osnovala prvu „školu“ za formaciju učiteljica, jer su njezini pedagoški spisi upućeni odgojiteljicama, koje trebaju formirati i najmlađe članice Družbe. (Dumbović, 1994, str. 43)

Da bismo nekoga mogli odgajati, naglašava Anđela, potrebno je najprije voljeti ga i cijeniti. „Tako dakle, morate shvatiti do koje ih mjere trebate cijeniti, jer koliko ih više budete cijenile, toliko ćete ih više voljeti, a što ih više budete voljele, to ćete se više brinuti za njih i bdjeti nad njima. Tada će vam biti nemoguće da ih ne nosite u srcu danju i noću, upravo u njemu uklesane sve po redu, jednu po jednu, jer tako radi i postupa prava ljubav.“ (Merici, 1992, str. 23)

Odgoja nema bez ljubavi. Ona je temeljni odgojni stav Anđele Merici. I to radosna ljubav! Anđela je s radošću pristupala odgojnim zadacima i to traži od svojih odgajateljica.

Naglašava veliko poštivanje ličnosti odgojenika: „Ljubite jednako sve svoje kćeri, ne cijeneći jednu više nego drugu, jer sve su Božja stvorenja. I ne znate što Bog želi od njih učiniti. Jer na koji način vi možete znati da one koje se vama čine manje nadarene i neznatne, neće postati velikodušnije... Vi pak vršite svoju dužnost ispravljajući ih s ljubavlju i dobrohotno ako vidite da su upale u koju pogrešku zbog ljudske slabosti, i tako ćete neprestano gajiti ovaj vinograd koji vam je povjeren.“ (Merici, 1992, str. 33.)

Potrebno je također voditi računa o materijalnim potrebama svake odgojenice, jer nema smisla propovijedati o uzvišenim istinama onima kojima nedostaje ono najpotrebnije za život. „Budite zauzete i budne da upoznate i razumijete ponašanje svojih kćeri, te uvidite njihove duhovne i vremenite potrebe.“ (Merici, 1992, str. 28.)

Uršulinska utemeljiteljica shvatila je također da je odgajanje uzajamni proces – interakcija između odgajatelja i odgojenika i da se uvijek može učiti od onih koje odgajamo: „Slično tako ponašajte se i vi da se, premda glavarice, smatrate i priznajete

manjima od njih...držeći da je vama potrebnije njima služiti, negoli je njima potrebno da vi njima služite i njima upravljate“ (Merici, 1992, str. 25)

Najvažnije odgojno načelo jest individualizacija. „Zaklinjem vas da vodite računa o svojim kćerima i da ih sve upišete u dušu i srce, jednu po jednu, ne samo njihova imena, nego i stanje, narav i sve uvjete njihova života. To vam neće biti teško ako ih budete prigrllile živom ljubavlju. Stoga ako budete ljubile ove naše drage kćeri živom i toplom ljubavlju, bit će vam nemoguće da ih nosite pojedinačno ucrtane u svojim mislima i duši.“ (Merici, 1992, str. 37)

Prema svakome treba postupati u skladu s njegovim sposobnostima i temperamentu: plahe, bojažljive i sklone malodušnosti potrebno je ohrabriti da se otvore prema drugima, a uznosite, preuzetne i neoprezne, kaže Anđela, valja obuzdavati da ne bi u svojoj „hrabrosti“ pretjerale.

U odgajanju je vlastiti primjer važniji od riječi i zato je odgajanje najteži životni poziv. Anđela savjetuje svojim nasljednicama: „Živite i ponašajte se tako da se vaše kćeri mogu u vama ogledati. I što želite da one čine, to vi same prvo činite. Kako biste ih mogle ukrotiti ili opomenuti za kakvu pogrešku, ako tu istu one vide na vama? Ili kako ih uputiti ili uvoditi u koju krepost, ako je vi same nemate, ili je barem tada s njima zajedno ne počnete vježbati?“ (Merici, 1992, str. 31)

Odgoja nema bez odgojnog autoriteta, u čemu se ogleda i razlika u odnosu na današnju odgojnu metodu. Potrebna je zato jedna čvrstoća koja nije ni strogost, ni ton, ni stas, ni prijetnje, ni kazne, već jedan spoj ozbiljnosti i blagosti. Ovu majčinsku čvrstoću preporučila je Anđela na više mjesta u svojim spisima: „Budite ljubazne i čovječne sa svojim dragim kćerima... kad ih opominjete i savjetujete, ili ih potičete na neko dobro i odvrćate od kakva zla. Doista, više ćete postići nježnošću i milinom, nego li ljutinom i oštrim ukorima koji neka se primjene prema potrebi, ali i tada na svom mjestu i u svoje vrijeme zavisno o osobama. A ljubav koja sve usmjeruje na Božju čast i korist duša, dobro poučava u tom razlučivanju i pokreće srce da bude prema mjestu i vremenu sad ljubazno, sad strogo, manje ili više, kako je već potrebno.“ (Merici, 1992, str. 26) „Ne klonite duhom ako ne budete znale i mogle dostojno izvršiti ono što se traži od vas. Imajte pouzdanja i čvrstu vjeru u Boga jer on će vam u svemu pomoći. Molite ga, ponizite se pred silnom moći njegovom jer, bez sumnje, budući da vam je povjerio taj zadatak, dat će vam također i snage da ga možete izvršiti, samo ako s vaše strane ne bude propusta. Radite, budite okretne, vjerujte, trudite se, uzdajte se,

vičite mu svim srcem svojim i, bez sumnje, vidjet ćete divnih stvari upravljajući sve na hvalu i slavu njegova Veličanstva i na korist duša.“ (Merici, 1992, str. 24)

Tim je riječima sv. Anđela u svojim spisima ostavila uršulinkama savjet kako će djelovati bez obzira što će raditi, vjerujući kako je Bog onaj koji čini i da se bez njega ne može ništa. (Iv 15,5) Anđela je znala stajati pred tajnom Božjega bića i pred vlastitom tajnom u stavu slušanja Božje čežnje za čovjekom. Ipak, kroz stoljeća, ono po čemu su uršulinke postale karakteristične, i što je i danas prepoznatljivo, jest „misija odgoja u različitim oblicima u vidu evangelizacije.“ (Rimska unija, 1984)

1.2. Širenje Družbe svete Uršule

Nova se redovnička zajednica brzo širila po Italiji, da bi potkraj 16. stoljeća prešla u Francusku gdje počinje sasvim zatvoren samostanski život sa papinskom klauzom. (Kerovec, 1964, str. 46) Od tada je posebno njihovo odgojno djelovanje postala škola s brojnom djecom i snažnim internatima. U to se vrijeme nalaze u strogoj klauzuri (zatvorene u samostan). One polažu i četvrti zavjet samo da se mogu baviti odgojem. Svaki samostan je autonoman. Iz Francuske uršulinke dolaze u Belgiju. U 17. i 18. stoljeću utemeljeni su brojni samostani na tlu Austro-Ugarske Monarhije, počevši od Beča. U Italiji se šire sekularni instituti.

Teško razdoblje uršulinske povijesti bilo je vrijeme Francuske revolucije od 1789. godine, kada je uništeno oko 300 samostana u Francuskoj. Redovnice su bile rastjerane i zatvarane. Giljotinirano je 27 uršulinki iz Orangea i Valanciennesa 1794. godine. (Kerovec, 1964, str. 70) One su beatificirane 1920. i 1925. godine. I u Italiji su bile ukinute zajednice sekularnih uršulinki, tj. onih koje su živjele izvan samostana. Nastajale su i nove družbe u 19. stoljeću. U Francuskoj je obnovljeno stotinjak samostana sa školama, a prije revolucije bilo ih je više od 400. (Kerovec, 1964, str. 66) Krajem 19. stoljeća dolazi do povezivanja autonomnih samostana u Francuskoj i Italiji. Istodobno je rasla potreba za stvarnim ujedinjenjem. U tom procesu bio je zaslužan mons. Richaudeau koji je bio duhovnik redovnica u gradu Blois u Francuskoj. On je dao veliki doprinos širenju štovanja sv. Anđele. Uršulinke su pod njegovim utjecajem svake tri godine međusobno izmjenjivale vijesti. Stoga je mons. Richaudeau prozvan ocem uršulinki.

Druga je važna osoba za nastanak pravnog jedinstva majka Marija Julijana Aubry, glavarica samostana Blois. Njezinim zalaganjem samostan je napredovao na duhovnom, materijalnom i pedagoškom polju. Ona je poslala tri sestre uršulinskom

samostanu u Rim, kojemu je bilo zabranjeno primanje novih članova. Također je nekoliko sestara poslala u samostan u Calvi. Tako je Marija Julijana postala glavarica triju samostana od kojih je nastala mala unija Blois – Rim – Calvi. Također je bila želja pape Lava XIII. da se uršulinke cijelog svijeta ujedine pod vodstvom jedne glavarice. Sazvan je kapitul na kojem se raspravljalo o nacrtu novih konstitucija koje bi odgovarale svima samostanima. Konačno su glasali za Rimsku uniju u koju je stupilo 63 samostana. Leon XIII. usmeno je potvrdio uniju 1900., a Marija Julijana izabrana je za vrhovnu glavaricu. Samostan u Varaždinu pridružio se 1927. godine Rimskoj uniji. (Jegou, 1999, 13-14)

1.3. Dolazak uršulinki na hrvatsko tlo

Uršulinke iz Požuna (današnje Bratislave) dolaze u Hrvatsku godine 1703. hladnih prosinačkih dana. Njih dvanaest dolaze u Varaždin kočijom, nakon punih sedam dana putovanja, na poziv grofice Magdalene Drašković, koja je imala kćer uršulinku Anu Julijanu Drašković. Zbog teških političkih prilika, grofica Magdalena Drašković bojala se za svoju kćer pa je zamolila glavaricu uršulinskog samostana u Požunu da dozvoli njenoj kćeri da se skloni u Hrvatsku. (Kerovec, 1964, str. 97) Budući da je i poglavarica Agneza Otilija Schalthaus također razmišljala o tome dogodilo se da su prve uršulinke krenule na put. Premda ih je pozvala sama grofica, u Varaždinu ih ništa nije dočekalo pripravno, te ih grofica smješta u dvorac Klenovnik kraj Lepoglave. Šest je uršulinki otišlo u Maribor. Zbog nemogućnosti odgojnog djelovanja u Klenovniku, one ubrzo dolaze u predgrađe Varaždina i u iznajmljenom stanu izvan gradskih zidina počinju poučavati djevojčice i dječake u čitanju, pisanju, šivanju i vjeronauku.

Kao i svaki početak, tako je i osnutak varaždinskog samostana bio vrlo težak. Nije bilo materijala, nije bilo financijskih sredstava, premda su dobročinitelji činili sve što je bilo u njihovoj moći. Nakon godinu dana preselile su se unutar gradskih zidina, u stan nasuprot isusovačke crkve, a 1708. kupile su dvije drvene kućice na mjestu današnjeg samostana. Jedna je služila kao stan, a druga kao školu i konvikt. Godinama se samostan polako gradio, a uz njega i crkva posvećena Isusovom rođenju, koja je isprva bila drvena i siromašna. Samostanska tradicija govori da je zagrebački kanonik Juraj Šubarić za izgradnju crkve poklonio poveću svotu novaca nakon što je posjetio tu drvenu uršulinsku crkvicu. Uršulinkama su pomagale plemićke obitelji, kao i bogati mirazi koje su redovnice donosile u samostan. Veliku pomoć kod gradnje školske

zgrade i konvikta pružila je carica Marija Terezija, kojoj su se uršulinke obratile za pomoć. Gradnja crkve završena je 1729.

Cjelokupni sadašnji sklop zgrada (samostan, crkva, škola) dovršen je tek 1889. godine.

Uršulinke su dolaskom u Varaždin otpočele jak odgojno-obrazovni rad koji će na području školstva trajati 242 godine. Samostan je također u velikoj mjeri doprinio kulturnom, duhovnom, ljekarničkom i glazbenom razvoju grada.

2. ODGOJNO – OBRAZOVNA DJELATNOST URŠULINKI OD 1707. DO DOMOVINSKOG RATA

2.1. Varaždin

2.1.1. Konvikt (internat)

Došavši u Varaždin, uršulinke uviđaju odgojnu zapuštenost toga grada, o čemu nalazimo svjedočanstvo u najstarijoj samostanskoj kronici. Tu čitamo koji je motiv tjerao redovnice da od samog početka njihova dolaska započnu odgojno – obrazovno djelovanje. U kronici piše: „Ovdje nema nikakvog obučavanja i ljudi žive u neznanju kao u nekoj maloj Indiji.“ (Dumbović, 1994, str.10)

Sestre su odmah počele podučavati djevojčice, a na molbu roditelja i dječake. Kako bi se mogle odgojno obrazovati i one djevojčice koje su dolazile iz okolice, uzimale su ih k sebi u internat, koji je tada nosio naziv konvikt. Na začetke konvikta nailazimo već 1707. godine. Godine 1716. grade prvi zidani konvikt, ali je prostor tog konvikta bio premalen, pa 1772. započinju gradnju novoga. Za tu gradnju ubrzo ponestaje novaca, te se glavarica samostana obratila u dva navrata za pomoć carici Mariji Tereziji. Tražilo se detaljno obrazloženje, cilj i nacrt te gradnje. Pomogla je izgradnju konvikta i dala mu naziv: „Carski konvikt“. Gradnja je dovršena 1775. godine. Carica je osnovala osam zakladnih (stipendijskih) mjesta, želeći se tako pobrinuti „za bolji odgoj i osoba ženskog spola i time olakšati brige osobito onih roditelja, koji imaju malen imetak.“ (Svalina, Đuran, 1979. str. 284)

To što je država preuzela nadzor nad školom postavilo je velike zahtjeve na školski rad. Uršulinke su se trudile da udovolje tim zahtjevima i tadašnja glavarica, porijeklom grofica Patačić, piše 1777. dvorskom savjetniku: „Podučavat ćemo stipendistice u svemu i uložiti sav trud da im dademo pouku prema njihovom stališu, a to će biti od koristi ne samo njima, nego čitavoj zemlji. Samo crtanje nije kod nas do sada bilo u običaju, ...ali spremni smo i tomu udovoljiti.“ (Dumbović, 1994, str. 11)

Stipendisticama je bio osiguran stan, hrana, odijelo, liječenje, učiteljice. Za sve to brinuo se samostan. Kad je početkom 19. st. vrijednost novca padala i time postojala opasnost da se stipendijska mjesta smanje, u pomoć su pritekli zagrebački biskupi: Vrhovac, Haulik, Kralj, Schrott i drugi. Rijetko se događalo da koja stipendistica nije zadovoljavala. Stipendijske zaklade su trajale u smanjenom broju sve do 1929. godine. (Dumbović, 1994)

Da je odgojni rad u samostanskom internatu bio cijenjen, vidljivo je iz toga što je samostan bio pošteđen od ukinuća koje je u II. polovici 18. st. zadesilo mnoge redove. Redovnice su za svoj odgojni rad primale najviša odlikovanja. Tu su bile odgajane skoro dva i pol stoljeća za hrvatsku povijest značajne žene, majke ili sestre poznatih djelatnika javnog hrvatskog života: Šenoe, Kumičića, Cuvaja, Jagića, Kukuljevića, Gjalskog. (Dumbović, 1994)

Rad u konviktu trajao je od dolaska uršulinki do 1946. kada je ukinut. Ukidanje se očekivalo već 1945. kada su ukinute privatne škole, no on je još jednu godinu radio. U prostorije konvikta uselio je već 1945. državni ženski internat, a gojenice uršulinskog internata bile su stisnute u par soba i, budući da su samostanske škole bile već ukinute, polazile su sve Državnu žensku II. gimnaziju. (Dumbović, 1994)

2.1.2. Zabavište (vrtić)

Pri dolasku u Varaždin uršulinke su uvidjele i potrebu da odgajaju i najmanju djecu. Samostan već 1904. ima dvije kandidatkinje kao ispitane učiteljice zabavišta, ali tek od 1914. ima čuvalište za djecu „u koje su od početka primana samo ženska djeca, a zatim postupno i muška, pa je broj djece u čuvalištu stalno rastao. Između dva rata čuvalište nastavlja rad kao zabavište, bez prava javnosti. U njemu je bilo oko 50 djece u dobi od 3 do 6 godina, a vodila ga je jedna od redovnica –učiteljica“. (Dumbović, 1994, str. 17)

Godine 1930. zabavište dobiva pravo javnosti i radi kao privatno zabavište. Uz glavnu sestru radila je i pomoćna učiteljica, isto redovnica. S djecom se radilo po istom planu i programu državnih zabavišta. U dnevniku rada nailazimo na ove rubrike: vježbe opažanja, vježbe govora, vježbanje i ispitivanje duševnih i fizičkih sposobnosti djeteta, pjevanje, zabavice, igre, gimnastičke vježbe i šetnje. Šetnje su izvođene samostanskim vrtom, a na cjelodnevne izlete djeca su išla čak i izvan Varaždina, jer je samostan u to vrijeme imao svoj autobus. O cjelokupnom radu zabavišta nema potpunih podataka, ali je broj djece je iz godine u godinu rastao. Zabavište je 1946. godine od državnih vlasti zabranjeno. (Dumbović, 1994)

2.1.3. Škole i tečajevi

Najvažnije odgojno djelovanje uršulinki u povijesti, bile su škole. U *Pokusnim pravilima za uršulinske škole i gojište* je napisano: „Škola je iza crkve najsvetije mjesto. Ona odgaja nježnu dušu djeteta za Boga, crkvu, domovinu i obitelj. Ona polaže

temelj velikoj zajednici čovječanstva. Stoga joj valja posvetiti najvrsnije sile, svu snagu i imovinu. Kakva škola, takav narod!“ (prema: Dumbović, 1994, str. 1)

Od 22. kolovoza 1777. godine u sklopu konvikta bila je Glavna djevojačka škola, jedina u Hrvatskoj, u kojoj su se školovale učiteljice krajem osamnaestog i početkom devetnaestog stoljeća za područje cijele Hrvatske.

Kombinovana škola javlja se pod ovim nazivom 1890. godine zato što se sastojala od jednog odjeljenja, koje je obuhvaćalo četiri razreda osnovne škole. Nju je te godine pohađala 21 učenica. (Težak, S., 2003, str. 44)

Uršulinke su još imale opetovnicu, koja je trebala djelovati nedjeljom. Bila je za djecu u dobi između 12 i 15 godina, a omogućivala im je dodatnu naobrazbu. Nastava se odvijala četvrtkom i nedjeljom po tri sata, a trajala je dvije godine. Ova je praksa ukinuta 1925. godine. (Težak, S., 2003, str. 45)

Uršulinska privatna potpuna ženska realna gimnazija s pravom javnosti u Varaždinu otvorena je 1940. Škola je svake godine proširena s novim razredom. Broj učenica kretao se od 23 do 290. (Težak, S., 2003, str. 47)

Privatna uršulinska ženska učiteljska škola s pravom javnosti u Varaždinu počela je s radom 1941. kada je bilo upisano 30 učenica, a iduće školske godine bilo ih je još 33. Njezin je rad prekinut u kolovozu 1945. (Težak, S., 2003, str. 47)

Od 1914. godine organizirano je djelovao i vrtić pod nazivom Čuvalište za djecu ili Zabavište. U njemu je bilo oko 50 djece u dobi od 3 do 6 godina. Zabavište je zabranjeno 1946. godine. (Težak, S., 2003, str. 47)

U svim navedenim školama učiteljice su poučavale sve predmete prema zahtjevima tadašnjeg pedagoškog standarda. Zanimljivo je primijetiti da se osim njemačkog, od 1714. poučavao hrvatski jezik. Učenice su sudjelovale u vjerskim i svjetovnim programima, s učiteljicama organizirale priredbe, izložbe i posjećivale kulturne ustanove. Uršulinke su početkom 20. st. vodile i dvogodišnji trgovačko-domaćinski i kuharski tečaj. Odgajale su generacije redovnica, supruga, majki, vjernica, učiteljica. Sve su navedene škole zabranjene 1945. (Težak, S., 2003, str. 47)

Pučka škola

Djelovanje uršulinki na polju prosvjete započinje odmah 1703. Izgleda da u času njihova dolaska u Varaždin nema pučke škole, jer one primaju i dječake. Ne zna se koliko je djece bilo, ali je poznato da su otvorile dva razreda, jedno za naprednije, a jedno za početnike. Iz tog razdoblja nema nikakve pedagoške dokumentacije, pa se ne

zna da li je odmah postojala posebno vanjska, a posebno unutarnja škola, za konvikctice. Kad su 1708. kupile dvije drvenjare, jedna od njih služila je za školu. Ubrzo je i to bilo premaleno, pa 1712. započinju gradnju samostana. U tom novom samostanu bila je smještena i pučka škola. Vanjskih učenica bilo je sve više, pa su redovnice odlučile kupiti još jednu kuću. Godine 1743. mole gradsko poglavarstvo da im to dozvoli. Molba je uvažena i u tu kuću u prizemlju smještaju školu za vanjske učenice, a prvi kat je služio za stan duhovnika. Ta kuća i danas postoji. (Dumbović, 1994, str. 20)

Pučka škola je bila besplatna, a novčano su je pomagali dobročinitelji samostana. Kad je škola dobila pravo javnosti, novčano ju je pomagala gradska općina, ali to je uvijek bila vrlo mala i nedostatna pomoć za sve potrebe i popravke škole. (Dumbović, 1994, str. 21)

Uprava škole bila je u rukama redovnica, no zbog stroge klauzure imale su ravnateljicu. U pučkoj školi radile su u 18. i 19. st. u jednom razredu po dvije redovnice. Jedna je bila glavna, a druga je bila njena pomoćnica. Taj običaj tandemskog rada zadržao se skoro cijelo stoljeće. (Dumbović, 1994, str. 22)

Redovnice se u izvođenju nastave pridržavaju zakonskih propisa koji vrijede i za javne (državne) škole. Zbog rata se 1942. godine u prostorije samostanske osnovne škole doselila i ženska odjeljenja državne pučke škole, jer je njihova škola predana vojsci.

Godine 1943. osnovna škola uređena je kao vježbaonica učiteljske škole. 12. listopada 1945. došao je zakon o ukidanju privatnih škola te su slijedeći dan djeca odvedena iz samostanske škole u državnu. (Dumbović, 1994, str. 23)

2.2. Zagreb

Vlaška 75 - Uršulinke je 1893. godine u Zagreb pozvao nadbiskup dr. Antun Bauer koji je želio da uršulinke tu smjeste svoje redovnice koje se žele posvetiti učiteljskoj službi i tako se što bolje pripremiti za apostolat. Nadbiskup im je poklonio kuću u Vlaškoj 75. Poteškoće i financijske krize nisu izostale, te su uršulinke skoro odustale, ali je Generalna uprava u Rimu uz pomoć provincija cijelog Instituta pomogla sestrama. Samostan je bio određen za kuću studija za one djevojke koje će studirati u Zagrebu. Uz to bio je tu i internat za djevojke koje su išle u državne škole i zabavište za malu djecu, koje je bilo odobreno od Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja pod nazivom „Dječje sklonište“. (HPURU, 2019) Međutim, 1946.

godine ukinuto je „Dječje sklonište“ kada je odlukom Gradskog narodnog odbora zabranjen rad, a u istim prostorijama nastavlja djelovati dječji vrtić „Nada Dimić“. (Svalina, Đuran, 1979. str. 225) Sestre su tražile nove načine kako da nastave djelovati u nepovoljnim ratnim prilikama. Ubrzo su preuzele katehizaciju u dvije zagrebačke župe. Nakon što su 1966. vraćene neke prostorije uršulinskom samostanu, na prijedlog Dijecezanskog odbora redovnica Nadbiskupije, nadbiskup Franjo Šeper osniva interkongregacijsku gimnaziju „Marianum“ za sve redovnice i redovničke kandidatice koje nisu završile srednju školu. Na toj su gimnaziji radile kao profesori i uršulinke i redovnice drugih redovničkih zajednica, kao i neki laici profesori.

Jordanovac 110 - Nakon što su isusovci 1961. osnovali župu Bezgrešnog Srca Marijina na Jordanovcu, 1970. su zamolili uršulinke iz Vlaške 75 da pomažu u katehizaciji. Nedugo zatim, za njih su prilagođene prostorije i na Jordanovcu se nastanjuju 1974. god. Jerko Fuček ovim im je riječima uputio dobrodošlicu i podršku: „Vaš je zadatak u ovoj kući od 50 isusovaca i u župi od 10 000 vjernika da djelujete ne kao vihor, ni kao oganj, već kao šapat tihog lahora – da budete šapat Boga koji će iz vas govoriti kao kad se majka nadvije nad bolesno čedo. To i samo to je vaš zadatak u ovoj kući: biti šapat lahora – Boga.“ (Svalina, Đuran, 1979. str. 242) Tu časne sestre rade do 1984. god. Kraće vrijeme uršulinke su bile prisutne i u Somboru.

Barčev trg 9 - Iz Vlaške uršulinke su 1971. krenule na apostolat i preko Save u Novi Zagreb gdje su započele s katehizacijom u Utrinama, u Dugavama, te u Travnom, u živoj zajednici, ali bez vidljive crkve s tornjem. Sav vjerski život odvijao se u tijesnim stanovima. (Svalina, Đuran, 1979. str. 230) Kako su potrebe bile sve veće, i apostolski angažman tražio povećanje snaga, 1981. sestre se nastanjuju na Barčevom trgu.

Gračanski Mihaljevac 17 - Gđa. Magda Haramija je 1971. poslije majčine smrti zamolila sestre uršulinke da dođu u njezinu kuću u Gračane u podnožju Zagrebačke gore, koju im ostavlja zajedno s vrtom. Sestre su rado prihvatile te su iste godine otvorile dječji vrtić i rad na župi gdje su im franjevci-trećoreci velikodušno ponudili katehizaciju. Kako je sljedeće godine osnovana Hrvatska provincija, uršulinke su kupile tu kuću i osnovale zajednicu u Gračanima. Sa promjenama 1991., sestre su započele rad u osnovnoj školi. Uz to su bile angažirane i na župama okupljajući djecu u razne aktivnosti, ali i roditelje. Vrtić je zatvoren 1993. godine i kuća iznajmljena 2016. godine. (HPURU, 2019)

2. 2. Slavonski Brod, Zenica i Rovinj

Oko godine 1955. đakovački biskup Bäuerlein moli uršulinke da dođu u njegovu biskupiju. Za otprilike dvije godine prve uršulinke kreću u Slavonski Brod. Sa sobom su ponijele sliku Gospe od brze pomoći. U početku su joj se utjecale samo redovnice, a kasnije su se pobožnosti priključile i obitelji. One su bile podrška ženama u borbi za život novorođenčadi. Kasnije je akademska umjetnica Alojzija Ulman načinila kip Gospe od brze pomoći i tako se širila pobožnost Gospi, te je i sama župa dvadeset godina kasnije preimenovana i posvećena upravo ovom titularu. Časne sestre tamo sudjeluju u radu na župi. (HPURU, 2019)

Deset godina poslije Slavenskog Broda, tj. 1967. god., otvorena je nova postaja u Zenici. To je industrijski grad u srcu Bosne, gdje Hrvati žive s muslimanima i pravoslavnima. Sestre uršulinke pozvao je velečasni Josip Čondrić. Sestre surađuju na župi i oduševljavaju mlade svojom otvorenošću, radošću, spontanošću, i nadasve kreativnošću kojom nude vjerske sadržaje. Za vrijeme rata sestre su napustile kuću 1992. godine a istom godine 1996. su se vratile i nastavile s apostolatom koji je, zbog promijenjene demografske slike, kvantitativno uvelike smanjen. (Svalina, Đuran, 1979. str. 257)

Iste godine kad se otvarala kuća u Gračanima, 1972., osnovana je i mala zajednica u Rovinju. Od 1956. u Rovinju su djelovale slovenske uršulinke i samo jedna Hrvatica. Situacija se izmijenila kad je vlč. Miroslav Milovan zamolio da hrvatske uršulinke dođu u Rovinj zbog katehizacije hrvatske djece. (Svalina, Đuran, 1979. str. 238-239)

3. ODGOJNO – OBRAZOVNA DJELATNOST URŠULINKI DANAS

Uršulinke danas djeluju u oko 75 zemalja svijeta, od kojih su barem polovina misijske zemlje. U tim zemljama uršulinke rade na izobrazbi i odgoju na svim stupnjevima škola, od dječjih vrtića do uršulinskih sveučilišta. U misijama je razvijena medicinska skrb, karitativno djelovanje, rad na promaknuću i osamostaljenju žene putem tečajeva raznih oblika, briga za siromahe.

Nakon uvođenja demokracije u samostalnoj državi Hrvatskoj, sestre Uršulinke su se angažirale najviše u svojim vrtićima i školi te u poučavanju vjeronauka u osnovnim i srednjim školama uz nastavak rada u župama. Danas provincija broji 53 sestre koje su raspoređene u 6 zajednica.

3.1. Dječji vrtić i katolička osnovna škola u Varaždinu

U Varaždinu se danas najviše pažnje pridodaje dječjem vrtiću i školi. U Varaždinu boravi polovica od svih sestara u Hrvatskoj. Spomenuto je da je školska zgrada 1945. oduzeta od tadašnjih vlasti i stavljena u uporabu Srednjoj medicinskoj školi. Vraćena je 2005. prema pravnoj dokumentaciji u posjed Uršulinskom samostanu. Obnova školske zgrade trajala je tri godine. Prvi i drugi kat uređeni su za „Duhovni centar Dom svete Anđele“, dok je prizemlje uređeno za dječji vrtić koji je službeno otvoren 2009. godine pod nazivom „Sveta Uršula“. (HPURU, 2019)

U realizaciju odgojno-obrazovnog rada danas je uključeno 6 odgojiteljica. U vrtiću radi samo jedna sestra odgojiteljica, a i ravnateljica je vrtića laikinja. Osnivač ustanove je Uršulinski samostan u Varaždinu. Pored odgojno-obrazovnih djelatnika, u vrtiću su zaposleni i drugi djelatnici u upravi i pomoćnom osoblju. Geslo vrtića je ono koje je izrekla još Anđela Merici: „Budite povezani jedni s drugima vezom ljubavi.“ (Merici, 1992, str. 54.)

Broj upisane djece je 64 u dobi od 3 do 6 godina. Vrtić ima tri odgojne skupine: mlađu odgojnu skupnu, srednju odgojnu skupinu i stariju mješovitu odgojnu skupinu. Dječji vrtić „Sveta Uršula“ provodi program izvan obiteljskog odgoja i naobrazbe djece predškolske dobi uvažavajući zakonske propise RH. Budući da je Osnivač ustanove Uršulinski samostan, program odgoja i naobrazbe djece predškolske dobi temelji se na kršćanskim načelima i odgojnoj metodi utemeljiteljice Anđele Merici, primjenjujući njezina odgojna načela, a provodi se u skladu s propisanim Programskim usmjerenjem odgoja i obrazovanja predškolske djece, a na temelju programa odobrenog od Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa. (HPURU, 2019)

Posebna se pozornost posvećuje aktiviranju i predočavanju vlastitih odgojnih ciljeva prokušanih u odgojnoj praksi redovničkog poslanja a ciljevi su: - oblikovanje duhovnog života u ozračju radosti, nade, prijateljstva, ljubavi prema Bogu, drugima, sebi i svemu stvorenom; - razvijanje smisla za lijepo, za divljenje, za čuvanje prirode i poklon pred tajnom; - suradnja s roditeljima i suodgovornost; - cjelovit odgoj svakog djeteta, odnos odgajatelja prema djeci i njihovim obiteljima nastojat ćemo ostvarivati prema poticajima Božje riječi, evanđeoskim smjernicama Katoličke Crkve i savjetima Svete Anđele Merici, naše utemeljiteljice; - razvijanje smisla za Boga, za prijateljstvo s Bogom i čovjekom; - zahvalnost i poštivanje slobode drugog pokraj sebe u dobroj komunikaciji; - poticanje na stvaralaštvo i razvijanje osobnih darova svakog djeteta.

U ustanovi se ostvaruje: - 10 satni program njege, odgoja, naobrazbe, zdravstvene zaštite, prehrane i socijalne skrbi predškolske djece koji je usklađen s radnim vremenom roditelja i razvojnim potrebama, mogućnostima i sposobnostima djece; - kraći program prema interesima djece i roditelja: engleski i njemački jezik, zorno pjevanje, eko-programi odgoja za okoliš, kulturno-umjetnički, rekreativni i športski programi. (NN, 2009, str. 13)

Uršulinske odgojiteljice su duhovne majke, te kao takve trebaju nastojati oko individualnog pristupa svakom djetetu, upoznavajući ga i razumijevajući njegovo ponašanje, upisujući ga u srce sa svim onim što on jest. Nadalje, cijeliti ga, brinuti se, bdjeti nad njim i nositi upravo „uklesanu u srcu, jednog po jednog, jer tako radi i postupa prava ljubav.“ (Merici, 1992, str. 23) Uršulinka treba ljubiti sve koji su joj povjereni istom ljubavlju, ne cijeneći jedno dijete više nego drugo, jer tko može prosuđivati srca i tajne misli u dubini stvorenja? Doista, odgojiti dijete znači odgojiti ga za ljubav. Dosljedno tome, Anđela Merici ne želi autoritativan stav jer smatra da će se više postići nježnošću i blagošću negoli ljutinom i oštrim ukorom. Dakako da to ne znači slabost. Ponekad je potrebno opomenuti i ispraviti, ali to treba učiniti obazrivo, s poštovanjem i ljubavlju na prikladnom mjestu i u prikladno vrijeme. Sve to postići će se više primjerom vlastitog života, negoli riječima. Odgojiteljice trebaju biti poput ogedala jer kako bi mogle od drugog tražiti ono što same ne čine. (Merici, 1992, str. 33)

U vrtiću i samostanu se jednom mjesečno okupljaju skupine *Andelinih prijateljica*, uglavnom majke čija su djeca u vrtiću kao i udate žene koje se nadahnjuju njima prilagođenim spisima sv. Anđele. One se vode ovim savjetima: žarko moliti, osobito za mlada i duhovna zvanja, redovito sudjelovati na nedjeljnoj i blagdanskoj svetoj misi i primati sv. sakramente ispovjedi i pričesti, aktivno sudjelovati u životu

župne zajednice, nastojati unositi mir i slogu u svoju obitelj, među rodbinu i prijatelje, na radnom mjestu i gdje god se nalazile, odgajati svoju djecu uz odgojne metode sv. Anđele.

Inicijativa o osnivanju *Katoličke osnovne škole* u Varaždinu došla je od Inicijativnog odbora roditelja čija djeca polaze dječji vrtić „Sveta Uršula“ u samostanu sestara uršulinki. Svojim prijedlogom obratili su se varaždinskom biskupu Josipu Mrzljaku, koji je svesrdno podržao inicijativu osnivanja. (KOŠSU, 2019)

Roditelji su se, potaknuti vlastitim iskustvom odgovornog odgoja djece, obratili sada bivšoj, provincijalnoj glavarici Hrvatske provincije uršulinki Rimske unije s. Jasni Lučić sa zamolbom, da sestre uršulinke osnuju katoličku osnovnu školu. Nakon savjetovanja i pomnog razlučivanja Provincijalno vijeće Hrvatske provincije uršulinki Rimske unije 2013. donijelo je Odluku o osnivanju katoličke osnovne škole. U prvu generaciju upisano je 13 djece s kojima je radilo 11 djelatnika. U nastavnoj 2019/20. godini upisano je 32 učenika u dva razredna odjeljenja, tako da trenutno školu pohađa 132 učenika. U školu su upisani učenici sa šireg gradskog i prigradskog područja, čiji roditelji su zaželjeli katolički odgoj. Najviše učenika su bivši „vrtićanci“. (KOŠSU, 2019)

Škola je za sada smještena na prvom i drugom katu zgrade gdje se nalazi i bogata samostanska knjižnica. U prizemlju je školska kuhinja i blagovaonica. U školskoj kuhinji priprema se doručak i ručak za učenike iz boravka i ostale koji trebaju školsku prehranu. Školsko igralište se dijelom koristi za izvođenje nastave tjelesnog i zdravstvenog odgoja. U nedostatku sportske dvorane, jedna je učionica na drugom katu školske zgrade uređena za potrebe izvođenja nastave Tjelesne i zdravstvene kulture. Traže se povoljniji uvjeti i pregovara sa relevantnim osobama. Unatoč tome osnovano je ove godine *Školsko sportsko društvo* kako bi učenici mogli sudjelovati i u sportskim natjecanjima. U školi djeluje i *Učenička zadruga Eko Serviam* koja ima tri sekcije: ekološku, kreativno-karitativnu i likovnu. Učenici tijekom godine brinu o školskom vrtu koji se nalazi unutar samostanskog vrta. Radi se o nekoliko gredica s posađenim ljekovitim i začinskim biljem koje se koristi za potrebe školske kuhinje. Školska kapela je na drugom katu, a dvorana za priredbe uz crkvu. Budući da je to stara građevina, prostor je samim time povijesno uvjetovan u materijalno skromnijim uvjetima. Prema potrebi za školu će se upotrijebiti i južno krilo samostanske zgrade. Škola koristi suvremena nastavna sredstva i pomagala. (KOŠSU, 2019)

Cilj škole je odgojiti i obrazovati cjelovite osobe s visokim moralnim, kulturnim i evanđeoskim načelima. Moto škole kao i svih uršulinskih škola širom svijeta je latinska riječ „*Serviam*“ što znači: „Želim služiti“ ili „Služit ću“ - Bogu, Crkvi, domovini, obitelji i društvu. *Serviam* je trajno poticanje na duh služenja, ispovijest vjere u praksi, suradnja s Božjom milosti i odgojno obrazovnim pravilima i vrijednostima. Tako se u djeci nastoji razvijati svijest raspoloživosti, radinosti, služenja u ljubavi prema svakome i to po individualnom pristupu svakom učeniku i po obiteljskoj atmosferi koja vlada u školi. U školi je organiziran produženi boravak za učenike čiji roditelji rade. S njima radi stručna učiteljica koju jednim dijelom financiraju roditelji, a jednim dijelom Grad. (KOŠSU, 2019)

Izvanastavne aktivnosti u osnovnoj školi podrazumijevaju učiteljevu slobodu kreiranja odgojno-obrazovnoga rada i smisao za stvaralaštvo, a istodobno i uspješan poticaj za angažiranje učenika i za rad i izvan redovite nastave. Organiziraju se za sve učenike, neovisno o njihovim sposobnostima. Pretpostavljaju samostalnu učeničku odluku o uključivanju, što odražava i njihovo htijenje za većim uspjehom, a pokazuje i veću motivaciju za učenjem u slobodnijim okruženjima. Učitelji i roditelji pomažu učenicima u odluci oko uključivanja u izvanastavnu aktivnost. U školi se u odvijaju sljedeće izvanastavne aktivnosti: dramsko-recitatorska grupa, Eko *Serviam* - ekološka grupa, folklorna grupa, informatička grupa, kreativno-karitativna grupa, likovna grupa, mali jezičari, mali matematičari, novinarsko-čitalački klub, sportska grupa „Sport *Serviam*“, šahovska grupa „Konrad“, tamburaški sastav „Milozvuk“, zbor Katoličke osnovne škole Svete Uršule „Uršuline zvjezdice“. (KOŠSU, 2019)

3. 2. Dječji vrtić i angažman u Zagrebu

Danas u sklopu samostana u Vlaškoj 75 u Zagrebu djeluje uršulinski privatni dječji vrtić „Sv. Anđela Merici“ koji je pravno utemeljen 1998. god. rješenjem Gradskog ureda za obrazovanje i sport. No, sestre čuvaju djecu već od 1975. u istim prostorijama vrtića koji je kraće vrijeme nosio ime „Anđeo“. Dječji vrtić "Sveta Anđela Merici" svoju djelatnost obavlja u prostorijama uršulinskog samostana. Redovitim desetsatnim programom obuhvaća se šezdeset dvoje djece koja su raspoređena u tri odgojne skupine. Dječji vrtić provodi program izvan obiteljskog odgoja i obrazovanja djece predškolske dobi nadahnjujući se karizmom svete Anđele Merici. Osnivač Dječjeg vrtića je Hrvatska Provincija Uršulinki Rimske Unije. (HPURU, 2019)

Dječji vrtić ima mlađu, srednju i stariju odgojnu skupinu, te šest zaposlenih odgojitelja. U evanđeoskom ozračju slobode, ljubavi i istine želi se: - odgovoriti na temeljnu potrebu svakog čovjeka za Bogom; odgojiti dijete za ljubav prema Bogu i čovjeku; - individualnim pristupom djetetu pomoći njegov cjelokupni razvoj; - pomoći obiteljima u odgoju djece. (HPURU, 2019)

Kako bi odgojiteljice mogle ostvariti uršulinsku misiju potrebna je njihova trajna formacija u duhu Anđele Merici, stoga se redovito organiziraju susreti, predavanja, seminari, duhovne obnove i hodočašća s ciljem dubljeg upoznavanja lika i karizme Anđele Merici. Sukladno viziji i misiji u tekućoj pedagoškoj godini globalni cilj je usmjeriti odgojno-obrazovni proces ka otkrivanju ljepote Božjeg stvaralačkog čina u prirodi i čovjekove uloge u njemu, kroz prizmu međusobne solidarnosti. U vrtiću, uz šest odgojitelja, od kojih je pet osposobljeno i za vjerski odgoj, su stručni suradnik pedagog i logoped, ostvaruju odgojno-obrazovno djelo. (HPURU, 2019)

Program predškole se provoditi s djecom koja su već uključena u redoviti plan i program dječjeg vrtića. Osamnaest obaveznih predškolaca prolaziti program predškole s tri odgojiteljice. Upisu svakog djeteta prethodi informativni razgovor s roditeljima u svrhu upoznavanja socio-kulturnog statusa obiteljske sredine iz koje dijete dolazi. Jako je važno početno upoznavanje potreba, želja i mogućnosti dotičnog djeteta te se pomno prati koje početne zdravstvene i druge podatke, želje i nadanja roditelji iznose. Za primitak u vrtić traži se potvrda nadležnog liječnika te se savjesno prati tijek oboljenja djece.

Jedan od primarnih zadataka je posvetiti posvemašnju pažnju psihofizičkom razvoju svakog djeteta i to: - svakodnevnim planiranjem i provođenjem jutarnje tjelovježbe; - maksimalnim korištenjem vanjskog prostora za provođenje tjelesnih aktivnosti i; - boravak na svježem zraku; - šetnjama ili jednodnevnim izletima, ako to vremenske prilike i suglasnost roditelja dozvoljavaju; - planiranjem popodnevnog odmora - spavanja; - evidentiranjem zaraznih bolesti i poduzimanjem mjera za sprečavanje širenja oboljenja; - organiziranjem sistematskog stomatološkog pregleda i potrebne zaštite zubi; - organiziranim sistematskim radom logopeda; - upoznavanjem djece s pravilnom i zdravom prehranom; - poticanjem odgojnih navika vezanih uz higijenu i pravilnu ishranu djece; - praćenjem nabave živežnih namirnica; - svakodnevnom ponudom svježeg sezonskog voća svim odgojnim skupinama; - prihvaćanjem normativa koji dolaze od Zavoda za zaštitu zdravlja; - poticanjem

sudjelovanja djeteta u procesu prehrane (serviranje, samoposluga priprema jela, predlaganja jelovnika). (HPURU, 2019)

Vrtić je u svom kurikulumu odredio sljedeće: - da će njegov identitet biti prepoznatljiv po življenim kršćanskim, a posebno obiteljskim vrijednostima, u kojem će svi sudionici biti otvoreni kreiranju i usavršavanju odgojno-obrazovnih ciljeva, integraciji novih pedagoških ideja te cjeloživotnom obrazovanju svojih djelatnika; -da se njegov odgojno-obrazovni rad temelji na kršćanskom vrijednosnom sustavu, a njegova kvaliteta odnosa i okruženja potiče cjeloviti odgoj djeteta, njegovu osobnu izgradnju, prihvaćanje drugoga, poštivanje različitosti, stvaralaštvo te razvoj kompetencija za cjeloživotno učenje. (HPURU, 2019)

Posebnu pozornost vrtić pridaje roditeljima te se pokušava usvojiti suradnički odnos s njima. Također im se pruža pomoć i podrška u stvaranju kvalitetnijeg obiteljskog života utemeljenog na ljubavi, slozi, međusobnom uvažavanju, poštovanju ljudskih prava i općeljudskih vrijednosti, u duhu učenja i etike struke uz poštivanje vrednota katoličke Crkve. Nudi im se i različitost u komunikacijskom pristupu: verbalnu, neverbalnu, pisanu, vizualnu. A najvažnije je da vrtić organizira predavanje kao pomoć roditeljima u otkrivanju važnosti molitvenog života.

Stručno usavršavanje na razini Ustanove odvija se svaki mjesec, i to na neiscrpane teme Anđeline pedagogije po kojoj je vrtić kao takav prepoznatljiv i privlačan. Za njegovo provođenje i realizaciju odgovaraju časne sestre. Također je prisutan i rad s roditeljima koji djeluju na području župe pa se organiziraju različite interesne skupine, molitvene zajednice te biblijska okupljanja. Vrata samostana otvorena su i za sve mlade koji žele produbljivati svoj duhovni život uz Božju riječ i molitvu. (HPURU, 2019)

Na *Barčevom trgu* u Zagrebu, iz ovog stana sestre odlaze na okolne župe u Dugave, Soboštinu i Zapruđe gdje obavljaju katehezu, okupljaju djecu i srednjoškolce, imaju različite aktivnosti na župama, animiraju, vode dječje i odrasle pjevačke zborove te različite skupine.

3.3. Odgojno-obrazovna djelatnost u Slavonskom Brodu, Zenici i Rovinju

U Slavonskom Brodu sestre rade u osnovnoj i srednjoj školi predajući vjeronauk, također se bave i župnom katehezom svih uzrasta: od predškolskih do odraslih. Animiraju karitativne i druge aktivnosti, okupljaju i srednjoškolce odgajajući ih za

angažirano zalaganje u životu župe. Organiziraju obnove za djecu, mlade, obitelji, vode pjevačke zborove odraslih, mladih i djece.

U Zenici su danas tri sestre. Sudjeluju u župnoj katehezi, okupljaju i predškolski uzrast, pa nude različite animacije za djevojčice, vode dječji pjevački zbor, animiraju, rade s mladima okupljajući ih na molitvu i zajedničko druženje. Sestre sudjeluju u volonterskim projektima te posjećuju Dom za nezbrinutu djecu, Dom za starije i Penzionerski dom.

U Rovinju dvije sestre djeluju na župi i predaju vjeronauk. Aktivne su u apostolatu, animiraju, rade s mladima, te organiziraju razne susrete a posebno susrete za „Prijateljice sv. Anđele“. Apostolski angažman obuhvaća djecu i mlade, te brigu za crkve. Zbog specifičnosti Rovinja rad je donekle otežan jer se manje-više sva događanja vrte oko turizma.

Zaključak

Odgaj djece je najplemenitija ljudska djelatnost, koja svakog čovjeka ispunja velikim zadovoljstvom, stoga kroz rad vrtića i škole, pa i onog uršulinskog, nastoji se stvarati uvjete i situacije u kojima dijete sebe doživljava kao vrijednu i dragocjenu osobu te otkriva i razvija svoje osobne kompetencije, poštujući drugog oko sebe. U duhu spomenutoga, cilj djelovanja je promicanje cjelovitog razvoja djeteta u skladu s njegovim individualnim potrebama, mogućnostima i sposobnostima. Vjerski odgoj je sastavni dio uršulinskog odgoja djece te njime osposobljavamo djecu za otkrivanje i oblikovanje života u odnosu na sebe, druge i Boga. Kroz životno djelovanje Anđele Merici i njezinih riječi, odgojitelj je taj koji primjerom vlastitog života koji je prožet malenošću, poniznošću, ljubavlju i dobrotom može dodirnuti dječju dušu i pokazati mu put koji vodi prema pravim životnim vrijednostima. Tako se katolički vrtići i škola ovih časnih sestara i njihovim programom na osobit način trude biti prepoznatljivi po življenim kršćanskim, a osobito obiteljskim vrijednostima te su primjer ovom svijetu u kojem potiču rast i širenje dobrote i ljubavi prema svakom čovjeku.

Anđela Merici poziva razumjeti svijet, osobito onaj u kojem žive mladi ljudi. Taj svijet je mnogo puta razbijen, sekulariziran, obilježen ravnodušnošću. Nutarnji stavovi Anđele Merici vjerojatno se ni danas ne bi mijenjali, moguće tek način djelovanja koji bi se prilagođavao potrebama vremena. Zbog manjka aktivnih članova i visoke starosne dobi morat će časne sestre u budućnosti zatvoriti neke zajednice te se orijentirati na vrtiće i školu te se više uključiti u rad s mladima i obiteljima. Zbog manjka zvanja otvoren je internacionalni novicijat u Rimu. Također na planu Rimske unije dolazi do spajanja više provincija u jednu. Anđela kao da je predvidjela i takvu novost te je napisala "I ako bi se dogodilo da se prema vremenima i potrebama odrede novi propisi ili da se što promjeni, učinite to razborito i uz dobro savjetovanje." (Merici, 1992, str. 70) Tako i ove djelatnice u odgojno obrazovnom procesu kroče pune povjerenja u nove nade i radosti.

Literatura

DUMBOVIĆ, A. (1994). *Uršulinke i njihovo pedagoško djelovanje u Varaždinu*. Čakovec: Diplomski rad.

JEGOU, M.-A. (1999). *Rimska unija uršulinki*. Rim.

KEROVEC, C. (1964). *Povijest reda Sv. Uršule*. Varaždin.

MERICI, A. (1992). *Pravilo. Spomeni. Oporuka*, Zagreb: Provincijalat hrvatskih uršulinki.

NN. (2009). *Ljetopis Dječjeg vrtića „Sveta Uršula“*. Varaždin.

Rimska unija Reda sv. Uršule (1984). *Vodite novi život. Konstitucije*. Rim

SVALINA, M. A.; ĐURAN, A. K. (1979). *Hrvatske uršulinke*, Varaždin: Provincijalat hrvatskih uršulinki.

TEŽAK, S. (Škole pri uršulinskom samostanu u Varaždinu 1703. – 1946.) (Varaždinske Uršulinke 300 godina od dolaska u Varaždin, Gradski muzej Varaždin u suradnji sa uršulinskim samostanom u Varaždinu, 2003.)

Internetski izvori

(HPURU, 2019). Hrvatska provincija uršulinki Rimske unije na adresi: <http://www.ursulinke.hr/index2.php?pIDm1=5&pIDm2=6&pIDm3=85> (14. 11. 2019.)

(KOŠSU, 2019). Katolička osnovna škola Svete Uršule na adresi: http://os-svete-ursule.skole.hr/upload/os-svete-ursule/newsattach/430/5.KAT.OS_SVETE_URSULE-_VARAZDIN-KURIK-_2019.-2020.pdf (2.12.2019)

Izjava o samostalnoj izradi rada

Izjavljujem da sam ja, Nikolina Klarić, studentica Ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja na Učiteljskom fakultetu u Čakovcu samostalno napisala završni rad na temu: Odgojno-obrazovni angažman sestara uršulinki u Republici Hrvatskoj, pod mentorstvom doc. dr. sc. Draženka Tomića uz potrebne savjete i uporabu navedene literature.

(vlastoručni potpis studenta)

IZJAVA

o odobrenju za pohranu i objavu ocjenskog rada
kojom ja _____, OIB: _____, student
Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, kao autor ocjenskog rada pod naslovom:

_____, dajem odobrenje da se, bez naknade, trajno pohrani moj ocjenski rad u javno dostupnom digitalnom repozitoriju ustanove Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i Sveučilišta te u javnoj internetskoj bazi radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, sukladno obvezi iz odredbe članka 83. stavka 11. Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (NN 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15). Potvrđujem da je za pohranu dostavljena završna verzija obranjenog i dovršenog ocjenskog rada. Ovom izjavom, kao autor ocjenskog rada dajem odobrenje i da se moj ocjenski rad, bez naknade, trajno javno objavi i besplatno učini dostupnim: a) široj javnosti b) studentima i djelatnicima ustanove c) široj javnosti, ali nakon proteka 6 / 12 / 24 mjeseci (zaokružite odgovarajući broj mjeseci). *Zaokružite jednu opciju. Molimo Vas da zaokružite opciju a) ako nemate posebnih razloga za ograničavanje dostupnosti svog rada.

Vrsta rada:

- a) završni rad preddiplomskog studija
- b) diplomski rad

Mentor/ica ocjenskog rada: _____

Naziv studija: _____

Odsjek _____

Datum obrane: _____

Članovi povjerenstva:

1. _____

2. _____

3. _____

Adresa elektroničke pošte za kontakt:

Mjesto i datum _____

(vlastoručni potpis studenta)